

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دانشگاه جیرفت

مبانی برق ۲

جلسه ۱۲

فصل پنجم

ترانسفورماتورها

وزارت علوم، تحقیقات
دانشگاه جیرفت

ترانسفورماتور

- با عبور جریان الکتریکی از هادی، میدان مغناطیسی اطراف آن تولید می شود.
- جریان DC تولید شار مغناطیسی ثابت و جریان AC تولید شار متناوب خواهد کرد.
- اگر شار مغناطیسی تغییر کند، ولتاژ القایی تولید می شود .

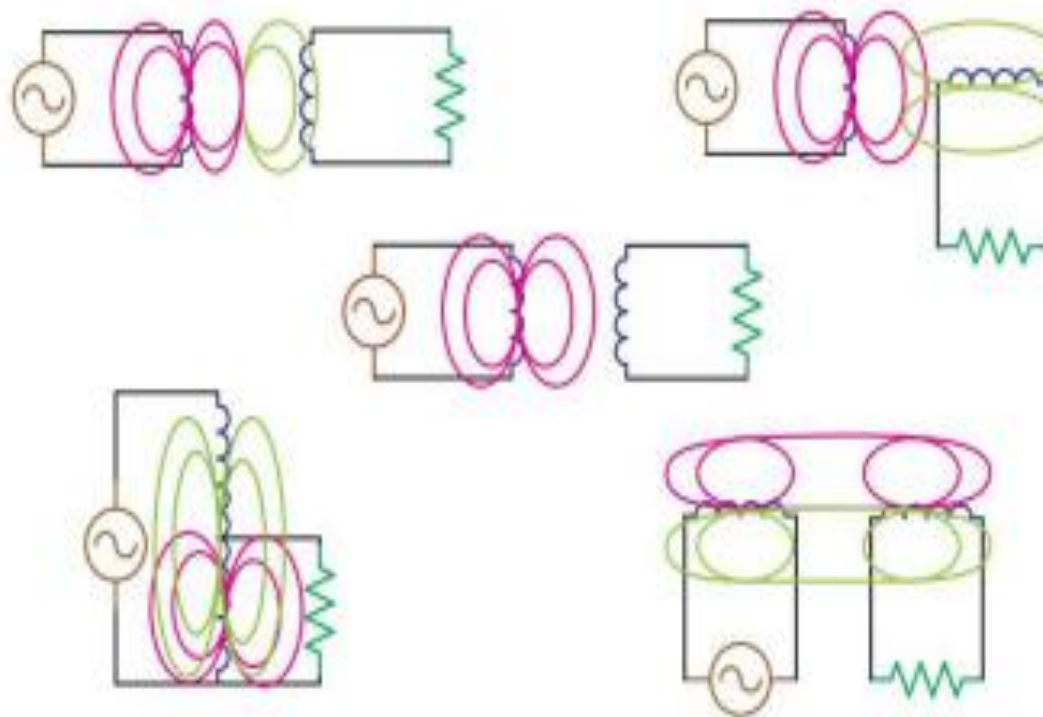
اگر شار مغناطیسی یکی از دو سیم پیچ نزدیک هم تغییر کند،

آنگاه در دیگری ولتاژ القایی تولید می شود.

ترانسفورماتور

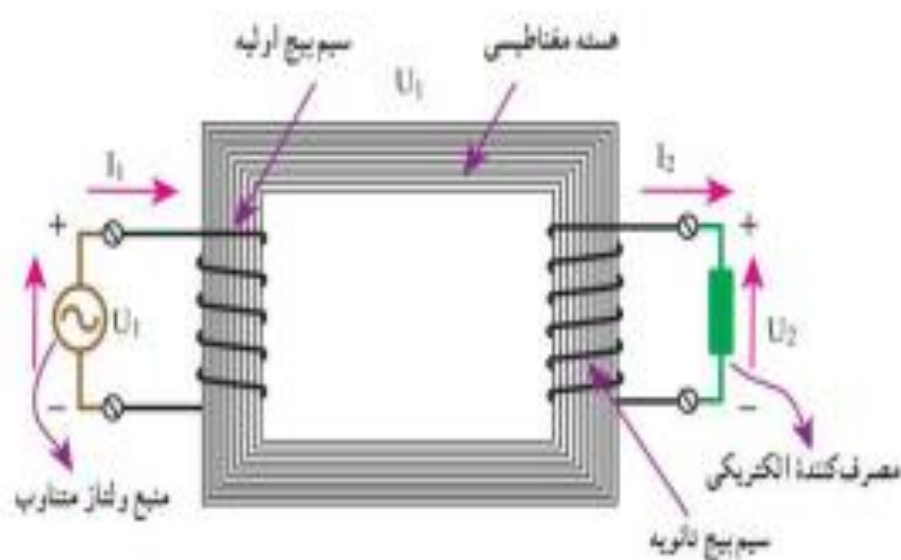
- دامنه ولتاژ القایی به مشخصات فیزیکی و فاصله بین سیم پیچ ها بستگی دارد.
- میزان وابستگی ولتاژ دو سیم پیچ به همدیگر با **القای متقابل** مشخص شود.

ساختمان ترانسفورماتور

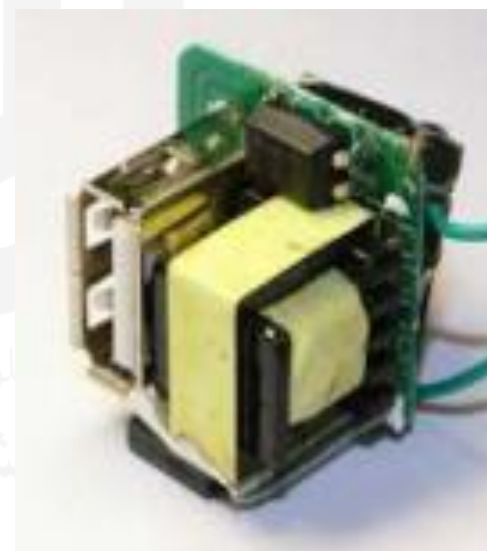
- ترانسفورماتور از دو سیم پیچ که القای متقابل آنها **کامل** است، تشکیل شده است.
- ترمینال متصل به منبع **سیم پیچ اولیه** و ترمینال متصل به بار **سیم پیچ ثانویه** نام دارد.
- به سیم پیچ با ولتاژ بالاتر **سیم پیچ فشار قوی** به سیم پیچ با ولتاژ پایینتر **سیم پیچ فشار ضعیف** می گویند .

ترانسفورماتور

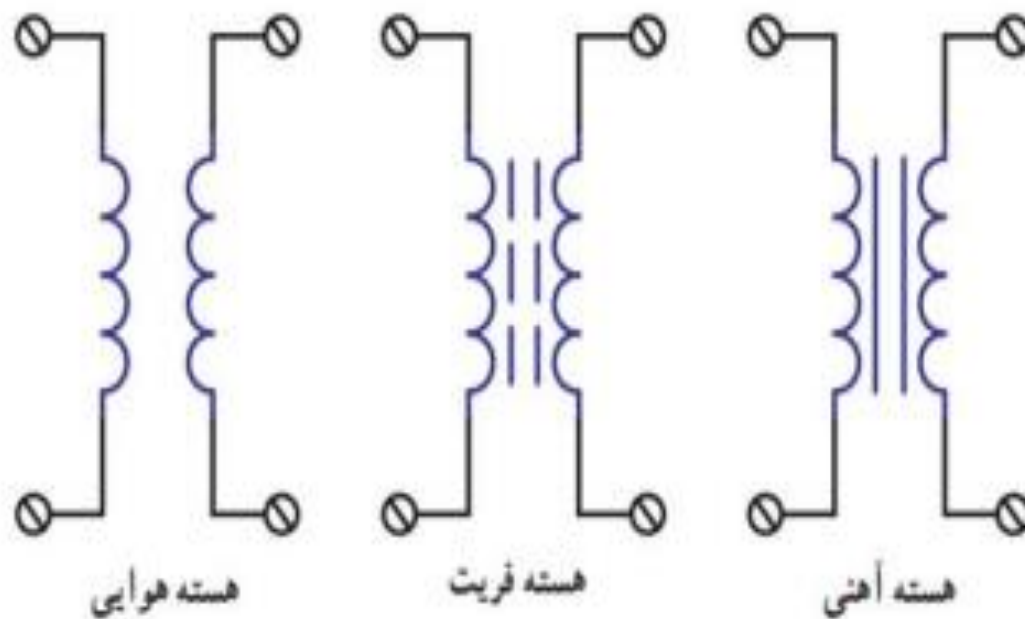
- اگر ولتاژسیم پیچ ثانویه بیشتر از اولیه باشد به **ترانسفورماتور افزایشده** گفته می شود.
- اگر ولتاژسیم پیچ اولیه بیشتر از ثانویه باشد به **ترانسفورماتور کاهشده** گفته می شود.
- از ترانسفورماتورهای افزایشده و کاهشده برای تقویت و تضعیف ولتاژ **AC** استفاده می شود .

ساختمان ترانسفورماتور

- قسمت های اصلی ترانسفورماتور **هسته مغناطیسی** و **سیم پیچ ها** است.
- **هسته** ترانسفورماتورها می تواند **هوا، فریت و یا فولاد الکتریکی** باشد.

علائم اختصاری ترانسفورماتور با هسته های مختلف

ساختمان ترانسفورماتور

- از ترانسفورماتور با هسته هوا و فریت اغلب در کاربردهای مخابراتی استفاده می شود.

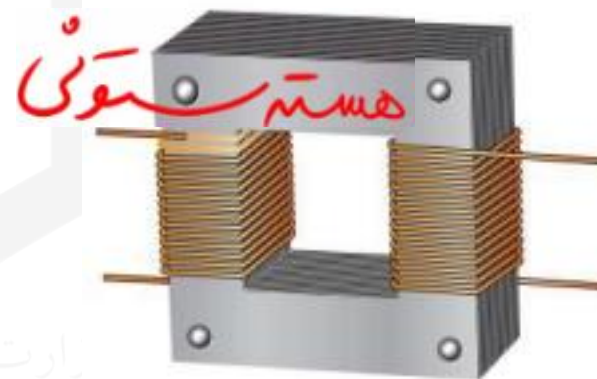
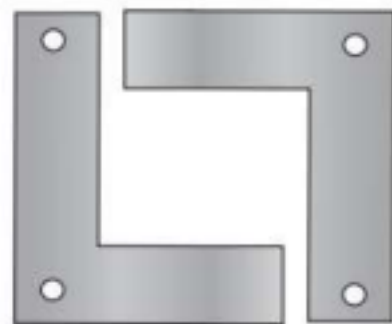
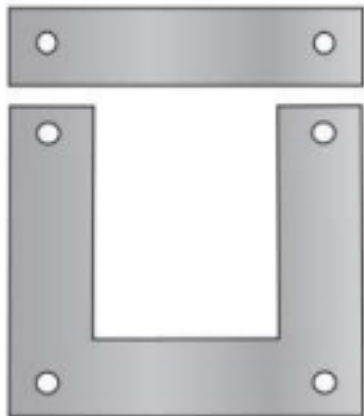

ساختمان ترانسفورماتور

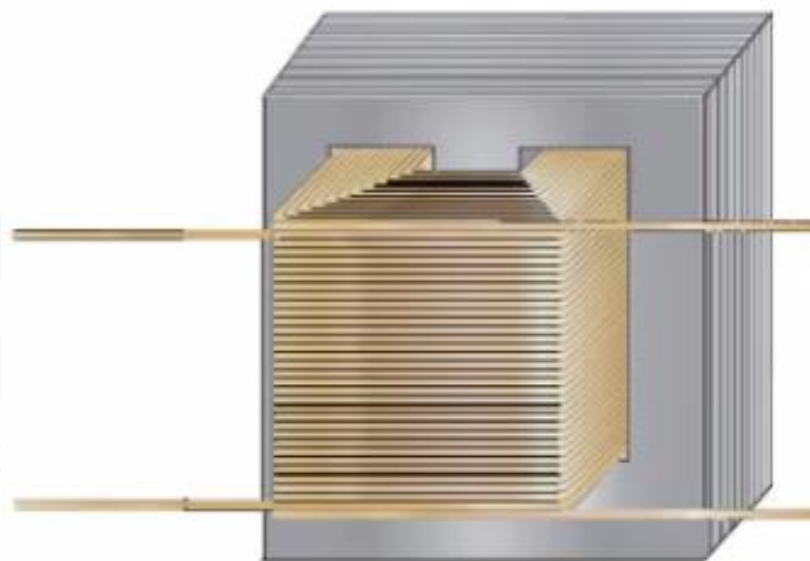
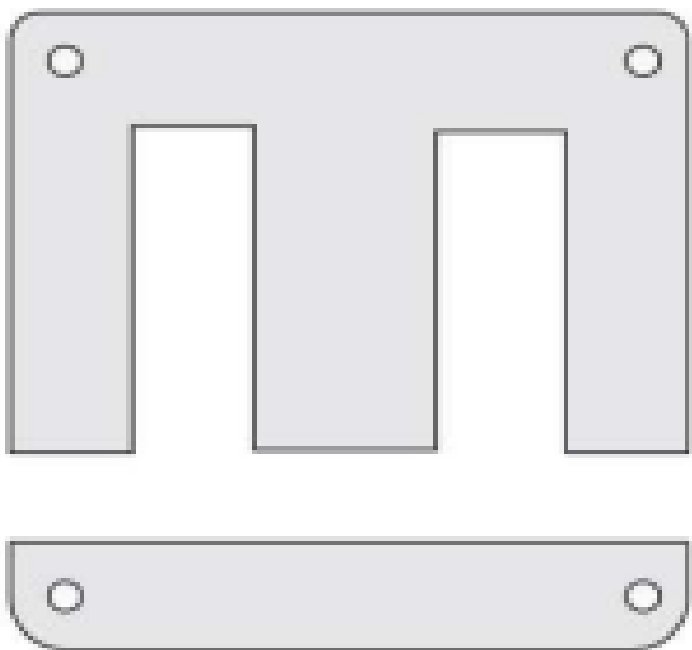
- از ترانسفورماتور با هسته فولاد الکتریکی اغلب در سیستم های قدرت استفاده می شود.
- اگر هر کدام از سیم پیچ ترانسفورماتور بر روی یک هسته فولادی باشد به آن ترانسفورماتور ستونی می گویند .

ساختمان ترانسفورماتور

- از ترانسفورماتور با هسته فولاد الکتریکی اغلب در سیستم های قدرت استفاده می شود.
- اگر هر دوسیم پیچ ترانسفورماتور بر روی یک هسته فولادی باشد به آن **ترانسفورماتور زرهی** می گویند.

ساختمان ترانسفورماتور

• ترانسفورماتورهای زرهی القای متقابل بیشتری نسبت به ستونی دارند. چرا؟

۵-۴

• برای کاهش مقاومت مغناطیسی از فولاد الکتریکی استفاده می شود.

• برای کاهش تلفات فوکو هسته لایه لایه است و بین آنها یک عایق به ضخامت ۰/۳۵ /

تا ۰/۵ میلی متر وجود دارد .

• نوع هادی سیم پیچ ها با توجه به **جریان و ولتاژ** مورد نیاز انتخاب می شود.

دانشگاه جی‌رِفْت

طرز کار ترانسفورماتور

• اصول کار ترانسفورماتورها بر اساس قانون القای فاراده است.

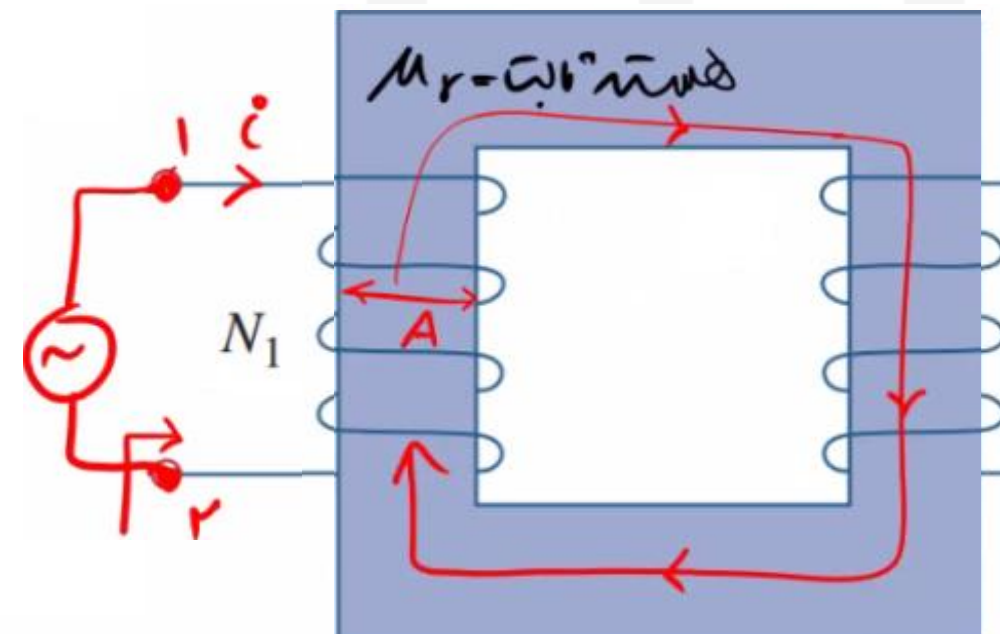

$$i = I_m \sin \omega t$$

$$B = \frac{\mu_0 \mu_r N I}{L}$$

$$B = \frac{\mu N_1 I_m}{L} \sin \omega t$$

$$\phi = \frac{\mu N_1 I_m}{L A} \sin \omega t$$

$$U_2 = + N_2 \frac{d\phi}{dt}$$

$$U_2 = N_2 \times \frac{\mu N_1 I_m}{L A} \times \omega \cos \omega t$$

$$U_2 = \left(\frac{\mu N_1 N_2 I_m}{L A} \omega \cos \omega t \right)$$

$$U_1 = \left(\frac{\mu N_1^2 I_m}{L A} \omega \cos \omega t \right) \Rightarrow \frac{U_1}{U_2} = \frac{N_1^2}{N_1 N_2} = \frac{N_1}{N_2}$$

$\frac{U_2}{U_1} = \frac{N_2}{N_1}$

طرز کار ترانسفورماتور

• سیگنال ورودی ترانسفورماتور AC است.

$$\varphi_{(t)} = \varphi_m \sin \omega t$$

$$\varphi = B A$$

$$E = -N \frac{d\varphi}{dt} = -N \frac{d(\varphi_m \sin \omega t)}{dt} = N \varphi_m \omega \cos \omega t$$

$$E_m = N \varphi_m \omega \Rightarrow E = \frac{N \varphi_m \omega}{\sqrt{2}}$$

$$E = \frac{N B_m A (2\pi f)}{\sqrt{2}} \Rightarrow E = \frac{4}{44} N \overbrace{\varphi_m}^{f} = 4,44 N \varphi_m f$$

E مقدار نیروی محرکه القایی مؤثر بر حسب V

N تعداد دور سیم پیچ

B_m حداکثر چگالی میدان مغناطیسی بر حسب T

A سطح مقطع هسته بر حسب m^2

f فرکانس برق بر حسب HZ

مثال

- ترانسفورماتوری دارای یک هسته با سطح مقطع 10 سانتی مربع است. اگر تعداد حلقه های یکی از سیم پیچ ها برابر 1000 و حداکثر چگالی میدان مغناطیسی در هسته برابر 1.26 / تسلا باشد، آنگاه نیروی محرکه القایی سیم پیچ در فرکانس 50 هرتز را محاسبه کنید .
- با فرض ثابت ماندن تعداد حلقه های سیم پیچ ها شار مغناطیسی آنها را 20 درصد افزایش می دهیم. در اینصورت برای افزایش نیروی محرکه القایی به اندازه 50 درصد افزایش فرکانس را محاسبه کنید.

$$A = 10 \text{ cm}^2 = 10 \times 10^{-8} \text{ m}^2 = 10^{-7} \text{ m}^2$$

$$N = 1000 \quad B_m = 1.124 \text{ T} \quad f = 50 \text{ Hz}$$

$$E = 4.44 N B_m A f = 4.44 \times 1000 \times 1.124 \times 10^{-7} \times 50 = 249.9 \text{ V}$$

$$\frac{E_2}{E_1} = \frac{\cancel{N_2}}{\cancel{N_1}} \times \frac{B_{m2}}{B_{m1}} \times \frac{\cancel{A_2}}{\cancel{A_1}} \times \frac{f_2}{f_1} = \frac{B_{m2}}{B_{m1}} \times \frac{f_2}{f_1} = \frac{\rho_{m2}}{\rho_{m1}} \times \frac{f_2}{f_1}$$

$$1.5 = 1.2 \times \frac{f_2}{f_1} \Rightarrow \frac{f_2}{f_1} = \frac{1.5}{1.2} = \frac{15}{12} = \frac{5}{4} = 1.25$$

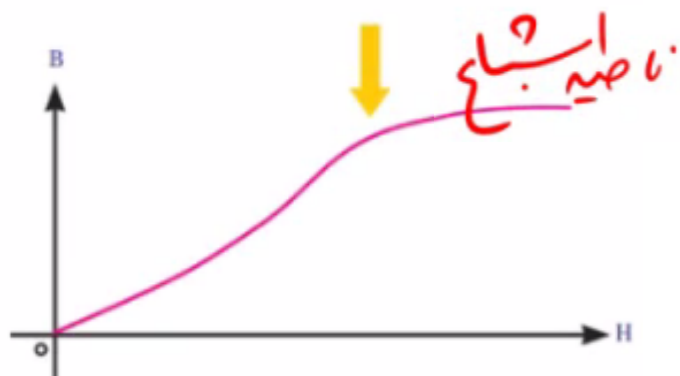
فرکانس ۲۵ درصد افزایش یابد

ترانسفورماتور ایده آل

- به منظور درک کارکرد ترانسفورماتورهای واقعی، ترانسفورماتور ایده آل معرفی می شود.
- مقاومت الکتریکی سیم پیچ ها صفر است .
- کل شار مغناطیسی داخل هسته جریان دارد (شار پراکندگی صفر است) .
- با افزایش شدت میدان مغناطیسی، چگالی آن نیز زیاد می شود.

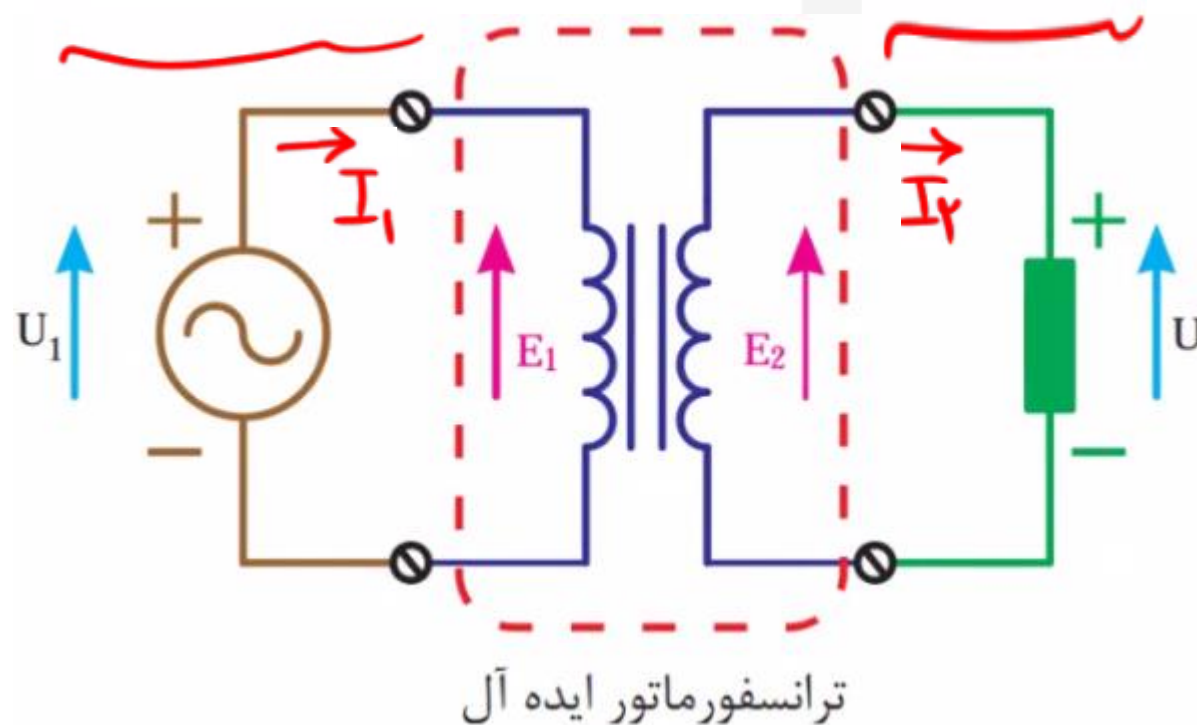
$$B = \mu H \rightarrow \mu \text{ ثابت}$$

ترانسفورماتور ایده آل

$$P_{in} = U_1 I_1$$

• تلفات ترانسفورماتور ایده آل **صفر** است.

$$P_{out} = U_2 I_2$$

$$U_1 I_1 = U_2 I_2$$

$$\frac{U_1}{U_2} = \frac{I_2}{I_1} = \frac{N_1}{N_2}$$

$$\Rightarrow \begin{cases} \frac{U_1}{U_2} = \frac{N_1}{N_2} = 2 \\ \frac{I_1}{I_2} = \frac{N_2}{N_1} = \frac{1}{2} \end{cases}$$

ترانسفورماتور ایده آل

• هادی های سیم پیچ فشار ضعیف ضخیم تر است.

$$I_1 > I_2$$
$$U_2 > U_1$$

$$U_2 < U_1 \rightarrow I_2 > I_1$$

ب) ترانسفورماتور افزایش دهنده

الف) ترانسفورماتور کاهش دهنده

تأثیر تعداد دور سیم پیچ در تشخیص سیم پیچ فشار ضعیف یا فشار قوی

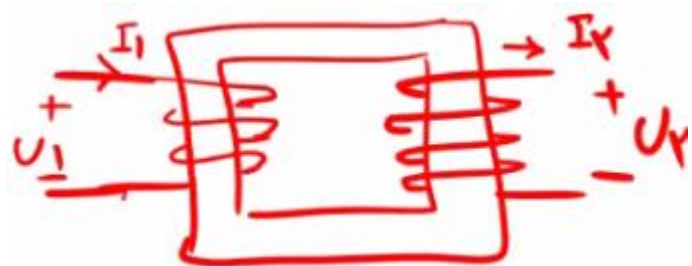
دانشگاه جی رف

مثال

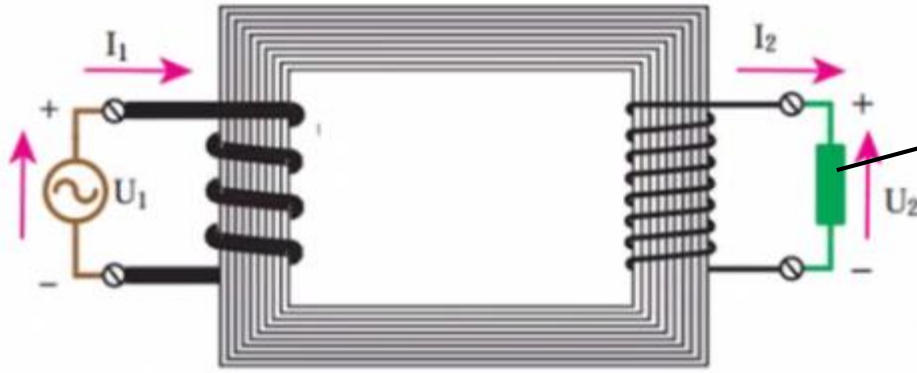
- به سیم پیچ فشار ضعیف یک ترانسفورماتور ولتاژ AC با دامنه ۱۰۰ ولت متصل می کنیم و جریان AC آن دارای دامنه ۱۰ آمپر است. اگر تعداد حلقه های سیم پیچ فشار ضعیف و فشار قوی به ترتیب برابر ۷۵۰ و ۱۵۰۰ دور باشد، جریان و ولتاژ سیم پیچ فشار قوی را محاسبه کنید.

$$\begin{cases} U_1 = 100 \text{ V} \\ I_1 = 10 \text{ A} \end{cases}$$

$$U_2 = \frac{N_2}{N_1} U_1 = \frac{1500}{750} \times 100 = 200 \text{ V}$$

$$I_2 = \frac{N_1}{N_2} I_1 = \frac{750}{1500} \times 10 = \frac{1}{2} \times 10 = 5 \text{ A}$$

$$P = V I$$

$$P_T = 0 = (U_1 I_1) + (-U_2 I_2) = 0$$

$$U_1 I_1 = U_2 I_2 \Rightarrow \frac{U_1}{U_2} = \frac{I_2}{I_1} = \frac{N_1}{N_2}$$

انتقال امپدانس ترانسفورماتور ایده آل

- جهت تطبیق امپدانس در مدارات عملی به وفور از این خاصیت استفاده می شود.

